

АНАЛІЗ ДЕЯКИХ СКЛАДОВИХ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ СУБ'ЄКТІВ КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНОГО ЗЛОВЖИВАННЯ ВПЛИВОМ**ANALYSIS OF SOME COMPONENTS OF THE CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS OF SUBJECTS OF CRIMINAL ABUSE OF INFLUENCE**

Григчук А.С., здобувач

Науково-дослідний інститут публічного права

Досліджено окремі складові кримінологічної характеристики осіб, які вчиняють кримінально протиправне зловживання впливом в Україні. Встановлено, що суб'єкти активного та пасивного підкупу до зловживання впливом мають соціально-демографічні характеристики притаманні корупційним злочинцям, оскільки відрізняються від загальної сукупності злочинців віком, рівнем освіти та родом занять. За цими ж характеристиками вони відрізняються і між собою. Так, особи, які вчиняють діяння, відповідальність за яке передбачено у ч. 1 ст. 369² КК є переважно чоловіками зрілого віку (30–50 років), які мають рівню мірою вищу або середню освіту, а також рівною мірою задіяні або не задіяні у трудових відносинах. Тоді як особи, які вчиняють діяння, відповідальність за яке передбачено у чч. 2–3 ст. 369² КК також є переважно чоловіками зрілого віку, серед яких кожен четвертий має вік понад 50 років, мають переважно вищу освіту та задіяні у трудових відносинах на державній службі.

Встановлено, що за період 2012–2022 рр. серед засуджених за ч. 1 ст. 369² КК частка осіб не задіяних у трудових відносинах склала приблизно 50%. Тоді як серед засуджених за чч. 2–3 ст. 369² КК вона склала лише 15,1%. Тобто спостерігається абсолютно протилежне загальній сукупності злочинців абсолютне переважання осіб, які задіяні у трудових відносинах серед суб'єктів пасивного підкупу. Крім того, наведені дані підтверджують різницю в особі суб'єктів активного та пасивного підкупу.

Розгляд виду зайнятості суб'єктів пасивного підкупу, то переважну більшість становлять державні службовці (33%), інші службовці (27%) та військовослужбовці (9%), тобто можна сказати, що серед даної категорії злочинців особи, які перебувають на службі складають майже 70%. Тоді як серед суб'єктів активного підкупу їх частка становить відповідно 8%, 7% та 10%, або загалом лише 25%.

Ключові слова: кримінологічна характеристика особи, соціально-демографічна характеристика кримінального правопорушника, характеристика суб'єктів активного та пасивного підкупу до зловживання впливом.

Individual components of the criminological characteristics of persons who commit criminally illegal abuse of influence in Ukraine were studied. It was established that the subjects of active and passive bribery to abuse of influence have socio-demographic characteristics characteristic of corruption criminals, as they differ from the general population of criminals in terms of age, level of education and origin classes. According to the same characteristics, they also differ among themselves. Yes, persons who commit acts, the responsibility for which is provided for in Part 1 of Art. 369² KK are mainly men of mature age (30–50 years old), who have an equal degree of higher or secondary education, and are equally involved or not involved in labor relations. While persons who commit acts, the responsibility for which is provided for in ch. 2–3 of art. 3,692 KK are also mostly men of mature age, among whom one in four is over 50 years old, has mostly higher education and is involved in labor relations in the public service.

It was established that for the period 2012–2022, among those convicted under part 1 of Art. 369² of the Criminal Code, the share of persons not involved in labor relations was approximately 50%. While among those convicted under the 2–3 st. In 3692 CC, it was only 15.1%. That is, there is an absolute predominance of persons involved in labor relations among the subjects of passive bribery, as opposed to the general population of criminals. In addition, the given data confirm the difference between the subjects of active and passive bribery.

Considering the type of employment of the subjects of passive bribery, the vast majority are state employees (33%), other employees (27%) and military personnel (9%), that is, it can be said that among this category of criminals, persons who are in the service make up almost 70%. While among subjects of active bribery, their share is respectively 8%, 7% and 10%, or only 25% in total.

Key words: criminological characteristics of a person, socio-demographic characteristics of a criminal offender, characteristics of subjects of active and passive bribery to abuse of influence.

Постановка проблеми. Для удосконалення заходів запобігання будь-якому виду кримінальних правопорушень потрібно мати уявлення, зокрема, про характерні властивості осіб, які їх вчиняють. Це пов'язано із тим, що без врахування, при розробці таких заходів, специфічних властивостей, рис та якостей, котрі відрізняють кримінальних правопорушників окремої групи від інших осіб, складно буде сподіватись на ефективність їх впровадження.

Повною мірою вищенаведені тези стосуються й осіб, які вчиняють корупційне кримінальне правопорушення, відповідальність за вчинення якого передбачено у ст. 369² Кримінального кодексу України (далі – КК), а саме зловживання впливом.

Особу злочинця досліджувало багато вітчизняних вчених-кримінологів, серед яких можна виділити праці таких науковців, як: М. Ю. Валуйська, Б. М. Головкін, І. М. Даньшин, В. І. Женунтій, А. П. Закалюк, А. Ф. Зелінський, О. В. Лисодед та інші.

Але відзначимо, що окремо особа злочинця, який вчинив кримінально протиправне зловживання впливом, не досліджувалась. Тому аналіз деяких характеристик таких осіб, зважаючи на високий рівень суспільної небезпечності корупційних кримінальних правопорушень, є на сьогодні досить актуальним. Водночас, зважаючи на обме-

жений обсяг статті доцільним вважається проаналізувати окремі із ознак, а саме соціально демографічних: стать, вік, освіту та рід занять.

Метою статті є з'ясувати особливості кримінологічної характеристики осіб, які вчиняють кримінальне правопорушення, передбачене ст. 369² КК «Зловживання впливом», за допомогою таких соціально-демографічних показників як: стать, вік, рівень освіти та рід занять.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для початку слід відзначити, що за своєю суттю діяння, передбачені ст. 369² КК являють підкуп до зловживання впливом. А особливістю аналізованої норми є те, що вона являє собою наявність двох взаємопов'язаних між собою складів злочинів: 1) склад активного підкупу у ч. 1; 2) склад пасивного підкупу у ч. 2 [1, с. 171]. Тобто у різних частинах однієї статті передбачено окремі діяння, вчинені різними суб'єктами, а тому їх характеристики доцільно розглядати окремо. Крім того, у ч. 3 ст. 369² КК передбачено відповідальність за кваліфікований, відносно передбаченого у ч. 2 ст. 369² КК, злочин.

Водночас, хоча форми вчинення кримінально протиправного зловживання впливом і різні, але їх суб'єктами, згідно з висновком Постанови Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 29 березня 2021 р. у справі № 554/5090/16-к [2] є особи, яким при-

таманні ознаки загального суб'єкта кримінальних правопорушень.

Перший показник, який доцільно проаналізувати є стать осіб, які вчинили кримінально протиправні злочини впливом.

Поділ злочинців за статтю, як справедливо відзначає О. М. Гаргат-Українчук, становить цінність для кримінологічних досліджень тим, що хоча злочинність жінок і пов'язана тісно із загальною злочинністю, однак вона має певні особливості, які визначаються соціально-біологічним і психологічним статусом жінки. Від злочинності чоловіків, яка домінує практично в усіх показниках загальної злочинності, жіноча злочинність відрізняється кількісними показниками, особливостями структури і характеру злочинів, роллю жінок у злочинах, вчинених разом із чоловіками, способами і знаряддями вчинення злочинів. Що стосується кількісних особливостей і відмінностей, то протягом століть жіноча злочинність завжди значно поступалась чоловічій. Співвідношення рівня злочинів, вчинених жінками, до рівня злочинів, вчинених чоловіками, дорівнює 1:7 [3, с. 189].

Аналіз даних судової статистики підтверджує вищевказані тези. Наприклад, у 2018 р. частка жінок серед засуджених складала 11,8% (всього 73569 засуджених осіб), у 2019 р. – 12,2% (70375 засуджених осіб), у 2020 р. – 12,3% (67517 засуджених осіб), у 2021 р. – 11,4% (64080 засуджених осіб) та у 2022 р. – 10,8% (49679 засуджених осіб). Наведені дані свідчать, що за останні п'ять років, незважаючи на постійне зменшення загальної кількості засуджених осіб, частка жінок залишається у співвідношенні до чоловіків як 1 до 7, утримуючись на рівні 11–12%, але дещо зменшуючись при цьому за три останні роки.

М. М. Чаплик причину такого співвідношення вбачає у тому, що «жіноча злочинність є розмитою, оскільки, по-перше, частину злочинів жінки скоюють у співучасті із чоловіками, по-друге, за чималим числом злочинів чоловіків стоять жінки: або у ролі підбурювачів, або посібників, яких, як правило, не викривають і не притягують до кримінальної відповідальності. Жінки відіграють ту роль, яка кримінальним законом не визнається злочинною: споживачі здобутого злочинним шляхом майна, провокатори розвитку певних потреб та інтересів, які задовольняються девіантним шляхом і т. ін.» [4, с. 115]. Самим собою напрошується висновок, що жіноча злочинність, порівняно з чоловічою, характеризується вищим рівнем латентності.

Проаналізувавши дані судової статистики за період 2017–2021 рр. В. Г. Хашев з'ясував, що частка жінок істотно перевищує середній показник співвідношення з кількістю засуджених чоловіків серед засуджених за вчинення злочинів проти основ національної безпеки України (58,8%). Тимчасом як частка засуджених жінок є значно нижчою середнього рівня за вчинення кримінальних правопорушень: проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (1,7%); проти докільця (1,4%); проти безпеки руху та експлуатації транспорту (3,4%); у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації (1,4%); проти встановленого порядку несення військової служби (0,8%) [5, с. 341]. При цьому, серед засуджених за цей період за вчинення кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг вона становить 11,9%. Тобто відповідає загальним середнім показникам співвідношення чоловічої та жіночої злочинності.

Що стосується розгляданих нами форм зловживання впливом, то серед всіх 124 осіб, які були засуджені за вчинення діяння, передбаченого ч. 1 ст. 369² КК, за період 2012–2022 рр., частка жінок складає 12,1%. Незважаючи на невелику кількість осіб, засуджених за зазначеною нормою, співвідношення чоловіків з жінками відповідає загальному співвідношенню всієї сукупності зареєстрованої злочинності за ознакою статі.

Дещо вищою є частка жінок, які вчиняють діяння, передбачене у ч. 2 ст. 369² КК. Так, за той самий період вона сукупно склала 14,1% серед всього 945 осіб, засуджених за прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або пропозицію чи обіцянку здійснити вплив за надання такої вигоди. При цьому коливання частки жінок щороку перебувало в межах від 10% до 33%. Крім того, за розглядаваний період кількість осіб, яких засуджено за діяння, відповідальність за яке передбачено у ч. 3 ст. 369² КК є дуже незначним і складає лише 21 особу, серед яких частка жінок – 10,5%. Тобто якщо брати загалом сукупно всіх осіб, засуджених за ч. 2 та ч. 3 ст. 369² КК, то частка жінок знаходиться на рівні 14%.

Виявлене співвідношення дозволяє зробити висновок, що в цілому аналізоване злочинне діяння у всіх його формах вчиняється переважно чоловіками.

Для створення кримінологічного портрету особи злочинця суттєве значення також має його вікова характеристика, оскільки вік: свідчить про особливості злочинної поведінки представників тих чи інших вікових категорій; дозволяє встановити найкриміногеннішу вікову групу серед злочинців того чи іншого виду; допомагає розкрити, зокрема, сутність ціннісних орієнтирів, потреб, цілей та планів злочинця [6, с. 64].

Ще у 90-ті роки ХХ-го століття А.Ф. Зелінський відзначав, що у середньому найчастіше кримінальні правопорушення вчиняють особи вікових груп від 18 до 29 років та від 30 до 39 років, а після 40 років кримінальна активність особи значно знижується [7, с. 64]. На сьогодні співвідношення є дещо іншим.

Наприклад, у 2022 р. серед загалом 74314 виявлених осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, частка осіб віком до 18 років складала 1,8%, від 18 до 28 років – 23,8%, від 29 до 39 років – 37,9%, від 40 до 54 років – 27,7% та старше 55 років – 8,9% [8]. У той час як сукупно за останні п'ять років серед загалом 50201 виявлених осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, частка осіб віком до 18 років складала 2,9%, від 18 до 28 років – 26,6%, від 29 до 39 років – 38%, від 40 до 54 років – 25,1% та старше 55 років – 7,4% [9]. Тобто наявна тенденція до незначного зменшення серед кримінальних правопорушників частки молоді та деякого збільшення частки осіб зрілого і похилого віку. Крім того, не спостерігається значного зниження кримінальної активності серед осіб віком 40–54 роки. Хоча у цілому переважають особи віком від 18 до 39 років включно (64,6%). А частка осіб віком понад 40 років становить приблизно третину (32,5%).

Що стосується кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, то розподіл кримінальних правопорушників на вікові групи є дещо іншим. Так, сукупно за період 2018–2022 рр. серед загалом 10472 виявлених осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, відповідальність за які передбачено Розділом XVII Особливої частини КК, частка осіб віком до 18 років складала 0,05%, від 18 до 28 років – 14,3%, від 29 до 39 років – 32,2%, від 40 до 54 років – 36% та старше 55 років – 17,5% [9]. Наведені дані свідчать, що аналізовані кримінальні правопорушення вчиняються переважно особами віком понад 40 років (53,5%).

Якщо аналізувати суб'єктів вчинення розгляданого нами злочинного діяння, то в цілому за той же період часу серед загалом 640 виявлених осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, відповідальність за які передбачено ст. 369² КК, частка осіб віком від 18 до 28 років складала 14,7%, від 29 до 39 років – 36,4%, від 40 до 54 років – 35,5% та старше 55 років – 13,4% [9]. Наведені дані свідчать про майже рівне співвідношення категорій злочинців віком до 40 років (51,1%) та віком понад 40 років (48,9%). Проте у цілому можна зробити висновок, що зловживання впливом вчиняється пере-

важно особами віком понад 29 років (85,3%), серед яких більшість становлять особи зрілого віку.

Наведені дані підтверджують тези В. Голіни та М. Колодяжного, що корупційні кримінальні правопорушення, до яких відноситься і зловживання впливом, вчиняються переважно у зрілому віці (старше 30 років) [10, с. 24].

Крім того, деякі вчені відзначають, що найменшу частку серед злочинців (їх, відповідно, виокремлюють в окрему вікову категорію) складають особи у віці понад 50 років [11, с. 52; 12, с. 86; 13, с. 36].

Наприклад, за період 2018–2022 рр. серед загалом засуджених 325312 осіб частка осіб віком від 14 до 18 років складала 3%, віком від 18 до 25 років – 16,9%, віком від 25 до 30 років – 15,3%, віком від 30 до 50 років – 53,4%, віком понад 50 років – 11,4% [14].

Серед засуджених за ч. 1 ст. 369² КК за період 2012–2022 рр. осіб частка осіб віком від 18 до 25 років складала 8,8%, віком від 25 до 30 років – 19,4%, віком від 30 до 50 років – 56,5%, віком понад 50 років – 15,3% [14].

Водночас, істотно більшою за середні показники є частка осіб віком понад 50 років серед засуджених за вчинення злочинів, відповідальність за які передбачено у чч. 2–3 ст. 369² КК. Так, за той же період часу частка осіб віком від 18 до 25 років складала 3%, віком від 25 до 30 років – 13,6%, віком від 30 до 50 років – 56,9%, віком понад 50 років – 26,5% [14]. Наведені дані свідчать, що серед осіб, які приймають пропозиції, обіцянки або одержують неправомірну вигоду для себе чи третьої особи за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або пропонують чи обіцяють здійснити вплив за надання такої вигоди, або вимагають таку вигоду, кожна четверта особа має вік понад 50 років, а загалом особи зрілого віку, тобто понад 30 років, становлять абсолютну більшість (83,4%). Дані про засудженим особам не суттєво відрізняються від даних про виявлених осіб, а тому дозволяють зробити висновок, що серед осіб, які вчиняють кримінально протиправне зловживання впливом переважають особи зрілого віку, при чому при пасивному підкупі кожен четвертий злочинець має вік понад 50 років.

Такий віковий розподіл засуджених за зловживання впливом виглядає цілком логічним, оскільки корупційні кримінальні правопорушення саме і вчиняються особами зрілого віку. Слід також враховувати ті обставини, що для того, щоб ефективно зловживати впливом слід, зокрема, мати певний статус у суспільстві, необхідний життєвий досвід та зв'язки зі службовими особами, що набуваються переважно більшістю людей у більш зрілому віці.

Розглядаючи такий соціально-демографічний показник як рівень освіти злочинців відзначимо, що залежність злочинної поведінки від рівня освіти й інтелектуального розвитку особистості, що значною мірою визначають потреби й інтереси людини, констатує О. М. Джужа [15, с. 142]. Цей показник дає можливість сформулювати реальну уяву про безпосередній інтелектуальний потенціал злочинців та його вплив на вибір даною категорією осіб певного варіанта поведінки [16, с. 297].

Більшість кримінальних правопорушників переважно характеризуються середнім рівнем освіти. Наприклад, О. В. Колесникова констатує, що згідно з офіційними даними Державної судової адміністрації України за 2016 рік 91% засуджених за вчинення злочину не мають вищої освіти. Аналогічна ситуація простежується і у попередні 2015, 2014, 2013 роки – 90% засуджених не мають вищої освіти [17, с. 198]. А у 2022 р. серед усіх засуджених особи з повною вищою освітою склали 8%, з базовою вищою – 3,1%, професійно-технічною – 19,5%, повною загальною середньою – 21%, базовою загальною середньою – 46,7%, початковою загальною – 1% та без освіти – 0,7% [14]. Тобто вищої освіти не мали 88,9% засуджених.

Однак слід враховувати, що серед усього дорослого населення найпоширенішою є повна загальна та середня спеціальна (початкова вища) освіта – 62,8%, проте вищу освіту (повну, базову та незакінчену) має майже кожен п'ятий – 18,8% [14, с. 89]. Отже, хоча серед усіх громадян України переважає середній рівень освіти, проте частка осіб з вищою освітою серед усього населення України майже у два рази більша, ніж серед усіх кримінальних правопорушників сукупно.

Водночас, у тому ж 2022 р. освітній рівень засуджених за кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг був наступним: особи з повною вищою освітою склали 23,5%, з базовою вищою – 5,1%, професійно-технічною – 20,4%, повною загальною середньою – 16,3%, базовою загальною середньою – 33,4%, початковою загальною – 0,7% та без освіти – 0,6% [14]. Тобто особи з вищою та базовою вищою освітами сукупно склали 28,6%. При чому, серед засуджених за аналізовані кримінальні правопорушення із 391 особи з базовою загальною середньою освітою, 338 осіб засуджено за ч. 1 ст. 369 КК, тобто за те діяння, що вчиняється загальним суб'єктом. Отже, рівень освіти осіб, засуджених за кримінальні правопорушення, відповідальність за які передбачено у Розділі XVII Особливої частини КК є значно вищим, ніж рівень освіти усіх злочинців загалом.

Тому суб'єктів корупційних кримінальних правопорушень вчені часто називають «білокомірцевими злочинцями» з огляду на те, що ці особи мають високий рівень освіти (вища освіта), інтелекту та культури. Оскільки перебування на відповідних посадах вимагає не лише такого рівня знань, а й постійного його удосконалення [18, с. 69].

Що стосується кримінально протиправного зловживання впливом, то за період 2012–2022 рр. серед засуджених за ч. 1 ст. 369² КК особи з повною вищою освітою склали 39%, з базовою вищою – 6%, професійно-технічною – 20%, повною загальною середньою – 20% та базовою загальною середньою – 15%. Тобто частка осіб з вищою та базовою вищою освітою складає 45%.

Рівень освіти осіб, які вчинили діяння передбачене ч. 2 ст. 369² КК був наступним: особи з повною вищою освітою склали 81,6%, з базовою вищою – 5,3%, професійно-технічною – 5,7%, повною загальною середньою – 5,1%, базовою загальною середньою – 2,2% та початковою загальною – 0,1%. Тобто частка осіб з вищою та базовою вищою освітою складає абсолютну більшість – 87,3%. А серед 21 особи, засудженої за ч. 3 ст. 369² КК 20 (95%) осіб мали повну вищу освіту і лише одна особа – професійно-технічну освіту.

Наведені дані дозволяють зробити висновок, що рівень освіти осіб, які вчиняють різні форми зловживання впливом, є значно вищим ніж загальний рівень освіти осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, а тим більше ніж серед усіх злочинців сукупно.

Тобто можна сказати, що серед осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, відповідальність за які передбачено Розділом XVII Особливої частини КК, особи які вчиняють зловживання впливом, характеризуються одним з найвищих рівнів освіти.

Таке становище зумовлене, у першу чергу тим, що досягнути вказаного статусу в суспільстві, щоб мати можливість ефективно зловживати впливом, можливо переважно тоді, коли особа має вищу освіту. З розвитком нашого суспільства освітній рівень корупціонерів росте (з 52,9% осіб, які мають вищу чи середню спеціальну освіту, у 90 році до 84% у 99 році). Оскільки зловживання впливом, як і зловживання владою або службовим становищем характеризується більш складними формами прояву, то, звичайно, потребує більших інтелектуальних ресурсів для

його вчинення [19]. Можна сказати, що вищий рівень освіти допомагає розробити та втілити в життя більш складні способи і схеми зловживання впливом.

Слід також відмітити суттєві відмінності між освітніми характеристиками осіб, які вчиняють так звані активний та пасивний підкупи.

Наступною соціально-демографічною ознакою, що характеризує особу кримінального правопорушника є рід занять і джерела прибутків на момент вчинення кримінального правопорушення.

Зазначений кримінологічний показник, на думку А. М. Бабенка тісно пов'язаний із середовищем та містить у собі кримінологічне навантаження, оскільки фактор наявності або відсутності в особі роботи, стабільних джерел існування має великий вплив на вибір варіанту поведінки. Викладене дає підстави розподілити засуджених на дві групи – задіяних і не задіяних у трудових відносинах [20, с. 100].

До першої категорії А. В. Козар відносить засуджених з таких груп: робітники, державні та інші службовці, військовослужбовці, лікарі-фармацевти, вчителі, викладачі, працівники ЗМІ, приватні підприємці, працівники господарських товариств, учні, студенти та інші заняті особи. А до другої категорії: пенсіонерів, інвалідів, працездатних, які не працювали і не навчалися та безробітних, які мають офіційний статус. За даними цього вченого впродовж 2014–2018 рр. коливання часток категорій засуджених за родом занять є дуже незначним, з абсолютним переважанням осіб, які не задіяні у трудових відносинах (85–90%) [21, с. 67–68; 22]. Так само у 2022 р. серед усіх засуджених 77,5% осіб були не задіяні у трудових відносинах. Тобто частка непрацюючих осіб хоча дещо і зменшилась, але все одно залишилась на достатньо високому рівні.

Що стосується кримінально протиправного зловживання впливом, то за період 2012–2022 рр. серед засудже-

них за ч. 1 ст. 369² КК частка осіб не задіяних у трудових відносинах склала приблизно 50%. Тоді як серед засуджених за чч. 2–3 ст. 369² КК вона склала лише 15,1%. Тобто спостерігається абсолютно протилежне загальній сукупності злочинців абсолютне переважання осіб, які задіяні у трудових відносинах серед суб'єктів пасивного підкупу. Крім того, наведені дані підтверджують різницю в особі суб'єктів активного та пасивного підкупу.

Якщо розглядати рід зайнятості суб'єктів пасивного підкупу, то переважну більшість становлять державні службовці (33%), інші службовці (27%) та військовослужбовці (9%), тобто можна сказати, що серед даної категорії злочинців особи, які перебувають на службі складають майже 70%. Тоді як серед суб'єктів активного підкупу їх частка становить відповідно 8%, 7% та 10%, або загалом лише 25%.

Висновок. Дослідження деяких соціально-демографічних характеристик осіб, які вчиняють кримінальне правопорушення, передбачене ст. 369² КК, дозволило зробити висновок, що суб'єкти активного та пасивного підкупу до зловживання впливом мають соціально-демографічні характеристики притаманні корупційним злочинцям, оскільки відрізняються від загальної сукупності злочинців віком, рівнем освіти та родом занять. За цими ж характеристиками вони відрізняються і між собою. Так, особи, які вчиняють діяння, відповідальність за яке передбачено у ч. 1 ст. 369² КК є переважно чоловіками зрілого віку (30–50 років), які мають рівною мірою вищу або середню освіту, а також рівною мірою задіяні або не задіяні у трудових відносинах. Тоді як особи, які вчиняють діяння, відповідальність за яке передбачено у чч. 2–3 ст. 369² КК також є переважно чоловіками зрілого віку, серед яких кожен четвертий має вік понад 50 років, мають переважно вищу освіту та задіяні у трудових відносинах на державній службі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Киричко В.М. Висновки Верховного Суду щодо суб'єкта зловживання впливом (ч. 2 ст. 369² КК): критичний теоретичний аналіз. *Вісник Асоціації кримінального права України*, 2021, № 1(15). С. 162–190.
2. Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 29 березня 2021 р. у справі № 554/5090/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96074938> (дата звернення: 20.08.2023).
3. Гаргат-Українчук О.М. Кримінологічна характеристика жіночої злочинності. *Науковий вісник Ужгородського національного Університету. Серія Право*. 2014. Випуск 25. С.189–191.
4. Чаплик М.М. Тенденції жіночої злочинності в Україні. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Соціологія*. 2012. Т. 201, вип. 189. С. 114–118.
5. Хашев В.Г. Окремі аспекти кримінологічної характеристики жіночої злочинності. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (11 бер. 2022 р., м. Дніпро) Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 340–342.
6. Доброрез І.О. Кримінологічна характеристика та попередження незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (за матеріалами Автономної Республіки Крим): дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2005. 242 с.
7. Зелінський А.Ф. Кримінологія: Курс лекцій. Х.: Прапор, 1996. 260 с.
8. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за 2022 р., підготовлений Генеральною прокуратурою України URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/stst2022.html> (дата звернення: 20.08.2023).
9. Єдині звіти про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за 2018–2022 рр., підготовлені Генеральною прокуратурою України URL: <https://www.gp.gov.ua> (дата звернення: 20.08.2023).
10. Голіна В., Колодяжний М. Запобігання корупції з використанням регіонального досвіду її дослідження. *Право України*. 2015. № 12. С. 22–29.
11. Андрушко А.В. Геронтологічна злочинність: кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання: Монографія. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2011. 248 с.
12. Кримінологія: Курс лекцій / Александров Ю. В., Гель А. П., Семаков Г. С. К. : МАУП, 2002. 296 с.
13. Кримінологія: Навчальний посібник / [Джуца О. М., Василевич В. В., Колб О. Г. та ін.]; за заг. ред. О. М. Джуци. К. : Атіка, 2010. 312 с.
14. Статистичні звіти «Про склад засуджених», підготовлені Державною судовою адміністрацією України URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ (дата звернення: 20.08.2023).
15. Джуца О. М. Запобігання злочинам, пов'язаним із сексуальним насильством : монографія. Київ : Атіка, 2009. 240 с.
16. Ткачук В.Є. Вища освіта як один із чинників запобігання злочинності (на основі результатів дослідження механізму протиправної поведінки осіб, засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі). *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С. 297–300.
17. Колесникова О.В. Вплив освіти на рівень злочинності в Україні: зарубіжний та вітчизняний досвід. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. Спецвипуск.. 2017. № 1. С.197-199.
18. Мезенцева І. Кримінологічна характеристика особи корупційного злочинця. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 65–1.
19. Михайленко Д. Кримінологічна характеристика особи корупціонера. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/50593613.pdf> (дата звернення: 20.08.2023).
20. Бабенко А.М. Запобігання органами внутрішніх справ незаконному культивуванню нарковмісних рослин: дис. ... канд. юрид. наук. Донецьк, 2007. 221 с.
21. Козар А.В. Кримінологічна характеристика та запобігання Національною поліцією України посіву або вирощуванню снотворного маку чи конопель: дис. ... д-ра філос.: 081 Право. Дніпро, 2020. 225 с.
22. Shablysty V., Liudvik V. (2023), Distinguishing the endanger by the mother of a newborn child that caused the death of the child from related criminal offenses by signs of the subjective part. *Philosophy, economics and law review*. Volume 3, № 1, 249–256.